

KRIMINOLOGIYA VA JINOIY ODIL SUDLOV

ILMIY-AMALIY JURNAL

2026-yil 2-son

VOLUME 6 / ISSUE 2 / 2026
ISSUE DOI: [HTTPS://DX.DOI.ORG/10.51788/TSUL.CCJ.6.2](https://dx.doi.org/10.51788/TSUL.CCJ.6.2).

ISSN 2181-2179
DOI: [HTTPS://DX.DOI.ORG/10.51788/TSUL.CCJ](https://dx.doi.org/10.51788/TSUL.CCJ)

**MUASSIS:
TOSHKENT DAVLAT YURIDIK
UNIVERSITETI**

“Kriminologiya va jinoiy odil sudlov” ilmiy-amaliy jurnali O‘zbekiston matbuot va axborot agentligi tomonidan 2021-yil 18-martda 1160-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatidan o‘tkazilgan.

Ushbu jurnal O‘zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi bilan hamkorlikda tashkil etilgan.

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi jurnallari ro‘yxatiga kiritilgan.

Mualliflik huquqlari Toshkent davlat yuridik universitetiga tegishli. Barcha huquqlar himoyalangan. Jurnal materiallaridan foydalanish, tarqatish va ko‘paytirish muassis ruxsati bilan amalga oshiriladi.

Sotuvda kelishilgan narxda.

Nashr bo‘yicha mas‘ul:
O. Choriyev

Muharrirlar:
Y. Yarmolik, M. Sharifova, Sh. Beknazarova,
E. Mustafayev, K. Abduvaliyeva, E. Sharipov,
X. Yuldasheva.

Musahhih:
R. Yunusova

Texnik muharrir:
U. Sapayev
Dizayner:
D. Rajapov

Tahririyat manzili:
100047. Toshkent shahri,
Sayilgoh ko‘chasi, 35.

Tel.: (0371) 233-66-36, 233-41-09.
Faks: (0371) 233-37-48.
Veb-sayt: www.ccj.tsul.uz
E-mail: criminologyjournal@tsul.uz

Obuna indeksi: 1386.

Nashriyot litsenziyasi
№ 174625, 29.11.2023.

Jurnal 2026-yil 19-iyunda bosmaxonaga topshirildi.
Qog‘oz bichimi: A4.
Shartli bosma tabog‘i: 22,5.
Adadi: 100. Buyurtma: № 70.

Bosmaxona litsenziyasi
29.11.2023 № 174626

TDYU bosmaxonasida chop etildi.
Bosmaxona manzili:
100047. Toshkent shahri,
Sayilgoh ko‘chasi, 37.

© Toshkent davlat yuridik universiteti

TAHRIR HAY’ATI

BOSH MUHARRIR

Q. Abdurasulova – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi kurashish sho‘basi professori, yuridik fanlar doktori

Y. Kolenko – O‘zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi boshlig‘ining birinchi o‘rinbosari

BOSH MUHARRIR O‘RINBOSARI

D. Bazarova – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat-protsessual huquqi sho‘basi mudiri, yuridik fanlar doktori, professor

MAS‘UL MUHARRIR

Sh. Xaydarov – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi kurashish sho‘basi mudiri o‘rinbosari, yuridik fanlar doktori, professor

TAHRIR HAY’ATI A‘ZOLARI

M. Rustambayev – O‘zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti boshlig‘i, yuridik fanlar doktori, professor

A. Otajonov – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi kurashish sho‘basi professori, yuridik fanlar doktori

O. Mahkamov – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi kurashish sho‘basi dotsent v.b., yuridik fanlar doktori

N. Salayev – O‘zbekiston Respublikasi Odil sudlov akademiyasi prorektori, yuridik fanlar doktori, professor

S. Niyozova – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi kurashish sho‘basi professori, yuridik fanlar doktori

V. Davlyatov – O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik palatasi huzuridagi Parlament tadqiqotlari instituti direktorining o‘rinbosari, yuridik fanlar doktori, professor

A. Baratov – Toshkent davlat yuridik universiteti Kriminalistika va sud ekspertizasi sho‘basi mudiri, yuridik fanlar nomzodi

D. Musayev – Bojxona institutining Umumhuquqiy fanlar kafedrasini boshlig‘i, yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori, dotsent

I. Nikonov – O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi boshqarma boshlig‘i, yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori

N. Hojiyev – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi kurashish sho‘basi dotsenti v.b.

P. Xojabekov – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi kurashish sho‘basi o‘qituvchisi, yuridik fanlar nomzodi

D. Nurumov – Toshkent davlat yuridik universiteti Sud hokimiyati, advokatura va huquqni muhofaza qiluvchi organlar sho‘basi professori v.b., yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori

**УЧРЕДИТЕЛЬ:
ТАШКЕНТСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ
ЮРИДИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ**

Научно-практический журнал «Криминология и уголовное правосудие» зарегистрирован Агентством печати и информации Узбекистана 18 марта 2021 года с удостоверением № 1160.

Журнал создан при сотрудничестве с Правоохранительной академией Республики Узбекистан.

Журнал включён в перечень журналов Высшей аттестационной комиссии при Министерстве высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан.

Авторские права принадлежат Ташкентскому государственному юридическому университету. Все права защищены. Использование, распространение и воспроизведение материалов журнала осуществляется с разрешения учредителя.

Реализуется по договорной цене.

Ответственный за выпуск:

О. Чориев

Редакторы:

Е. Ярмолик, М. Шарифова, Ш. Бекназарова, Э. Мустафаев, К. Абдувалиева, Э. Шарипов, Х. Юлдашева.

Корректор:

Р. Юнусова

Технический редактор:

У. Сапаев

Дизайнер:

Д. Ражапов

Адрес редакции:

100047. Город Ташкент,
улица Сайилгох, 35.

Тел.: (0371) 233-66-36, 233-41-09.

Факс: (0371) 233-37-48.

Веб-сайт: www.ccj.tsul.uz

E-mail: criminologyjournal@tsul.uz

Подписной индекс: 1386.

Издательская лицензия от

29.11.2023, № 174625.

Журнал передан в типографию
18.06.2026.

Формат бумаги: А4.

Усл. п. л. 22,5. Тираж: 100 экз.

Номер заказа: 70.

Лицензия типографии от

№ 174626, 29.11.2023.

Отпечатано в типографии

Ташкентского государственного
юридического университета.

100047, г. Ташкент, ул. Сайилгох, дом 37.

© Ташкентский государственный
юридический университет

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

К. Абдурасулова – профессор сектора уголовного права, криминологии и противодействия коррупции Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Е. Коленко – первый заместитель начальника Правоохранительной академии Республики Узбекистан

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА

Д. Базарова – заведующая сектором уголовно-процессуального права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

ОТВЕТСТВЕННЫЙ РЕДАКТОР

Ш. Хайдаров – заместитель заведующего сектором уголовного права, криминологии и противодействия коррупции Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

ЧЛЕНЫ РЕДКОЛЛЕГИИ

М. Рустамбаев – начальник Университета общественной безопасности Республики Узбекистан, доктор юридических наук, профессор

А. Отажонов – профессор сектора уголовного права, криминологии и противодействия коррупции Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

О. Махкамов – и. о. доцента сектора уголовного права, криминологии и противодействия коррупции Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Н. Салаев – проректор Академии правосудия Республики Узбекистан, доктор юридических наук, профессор

С. Ниёзова – профессор сектора уголовного права, криминологии и противодействия коррупции Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

В. Давлятов – заместитель директора Института парламентских исследований при Законодательной палате Олий Мажлиса Республики Узбекистан, доктор юридических наук, профессор

А. Баратов – заведующий сектором криминалистики и судебной экспертизы Ташкентского государственного юридического университета, кандидат юридических наук

Д. Мусаев – начальник кафедры общеправовых дисциплин Таможенного института, доктор философии по юридическим наукам, доцент

И. Никонов – начальник управления Администрации Президента Республики Узбекистан, доктор философии по юридическим наукам

Н. Хожиев – и. о. доцента сектора уголовного права, криминологии и противодействия коррупции Ташкентского государственного юридического университета

П. Хожабеков – преподаватель сектора уголовного права, криминологии и противодействия коррупции Ташкентского государственного юридического университета, кандидат юридических наук

Д. Нурумов – и. о. профессора сектора судебной власти, адвокатуры и правоохранительных органов Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

**FOUNDER:
TASHKENT STATE UNIVERSITY OF LAW**

The scientific-practical journal "Criminology and Criminal Justice" was registered by the Press and Information Agency of Uzbekistan on March 18, 2021, with certificate No. 1160.

This journal was founded in cooperation with the Law Enforcement Academy of the Republic of Uzbekistan.

The journal is included in the list of journals of the Higher Attestation Commission under the Ministry of Higher Education, Science and Innovations of the Republic of Uzbekistan.

Copyright belongs to Tashkent State University of Law. All rights reserved. Use, distribution and reproduction of materials of the journal are carried out with the permission of the founder.

Agreed-upon price.

Publication Officer:
O. Choriev

Editors:
E. Yarmolik, M. Sharifova, Sh. Beknazarova,
E. Mustafaev, K. Abduvaliyeva, E. Sharipov,
Kh. Yuldasheva.

Proofreader:
R. Yunusova

Technical editor:
U. Sapaev

Designer:
D. Rajapov

Editorial office address:
100047. Tashkent city,
Sayilgoh street, 35.

Phone: (0371) 233-66-36,
233-41-09.

Fax: (0371) 233-37-48.

Website: www.ccj.tsul.uz

E-mail: criminologyjournal@tsul.uz

Subscription index: 1386.

Publishing license
№ 174625, 29.11.2023.

The journal is submitted to the Printing house on 18.06.2026.
Paper size: A4. Cond.p.f: 22,5.
Units: 100. Order: № 70.

Printing house license
№ 174626, 29.11.2023.

Published in the Printing house of Tashkent State University of Law.
100047. Tashkent city, Sayilgoh street, 37.

© Tashkent State University of Law

EDITORIAL BOARD

EDITOR-IN-CHIEF

Q. Abdurasulova – Professor of the Department of Criminal Law, Criminology and Anti-Corruption of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

Y. Kolenko – First Deputy Head of the Law Enforcement Academy of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF

D. Bazarova – Head of the Department of Criminal Procedural Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

EXECUTIVE EDITOR

Sh. Khaydarov – Deputy Head of the Department of Criminal Law, Criminology and Anti-Corruption of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD

M. Rustambayev – Head of the University of Public Security of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law, Professor

A. Otajonov – Professor of the Department of Criminal Law, Criminology and Anti-Corruption of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

O. Mahkamov – Acting Associate Professor of the Department of Criminal Law, Criminology and Anti-Corruption of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

N. Salaev – Deputy Rector of the Academy of Justice of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law, Professor

S. Niyozova – Professor of the Department of Criminal Law, Criminology and Anti-Corruption of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

V. Davlyatov – Deputy Director of the Institute of Parliamentary Research under the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law, Professor

A. Baratov – Head of the Department of Criminalistics and Forensic Examination of Tashkent State University of Law, Candidate of Legal Sciences

D. Musaev – Head of the Department of General Legal Sciences of the Customs Institute, Doctor of Philosophy (PhD) in Law, Associate Professor

I. Nikonov – Head of a Department of the Administration of the President of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

N. Hojiyev – Acting Associate Professor of the Department of Criminal Law, Criminology and Anti-Corruption of Tashkent State University of Law

P. Khojabekov – Lecturer of the Department of Criminal Law, Criminology and Anti-Corruption of Tashkent State University of Law, Candidate of Legal Sciences

D. Nurumov – Acting Professor of the Department of Judiciary, Advocacy and Law Enforcement Agencies of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

MUNDARIJA

12.00.08 – JINOYAT HUQUQI. JINOYAT-IJROIYA HUQUQI

Hakimov Komil Baxtiyarovich

GIYOHVANDLIK VOSITALARI YOKI ULARNING ANALOGLARI BILAN
QONUNGA XILOF RAVISHDA MUOMALA QILGANLIK UCHUN JINOIY
JAVOBGARLIKNI TAKOMILLASHTIRISHNING AYRIM MASALALARI11

Abzalova Xurshida Mirziyotovna

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI JINOYAT HUQUQIDA EVTANAZIYA:
IJTIMOIY-HUQUQIY, AXLOQIY VA JINOYAT-HUQUQIY JIHATLAR21

Xudaykulov Feruzbek Xurramovich

JINOYAT HUQUQIDA SABABIY BOG'LANISHNING NAZARIY VA AMALIY JIHATLARI30

Fazilov Farxod Maratovich

PUL MABLAG'LARINI LEGALLASHTIRISH (YUVISH) JINOYATI SUBYEKTIV
BELGILARINING JINOYAT-HUQUQIY TAHLILI44

Karaketova Dilnoza Yuldashevna

YURIDIK SHAXSLAR JINOYAT SUBYEKTI SIFATIDA57

Matviyenko Irina Aleksandrovna, AllahRakha Naim

O'ZBEKISTONDA KIBERTA'QIBNING HUQUQIY KO'RINMASLIGI:
SUD QARORLARINI TAHLIL QILISH69

Jumaniyozova Zarnigor Maxammadi qizi

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI JINOYAT KODEKSIDA ODAM SAVDOSI UCHUN
JAVOBGARLIK EVOLYUTSIYASI81

Utayev Xusniddin Xurramovich

RAQAMLI FIRIBGARLIKDA QASD, MOTIV VA JINOYAT SUBYEKTINING
JINOYAT-HUQUQIY TAVSIFI92

12.00.09 – JINOYAT PROTSESSI. KRIMINALISTIKA, TEZKOR-QIDIRUV HUQUQ VA SUD EKSPERTIZASI

Mamadaliyev Umid Yo'ldashevich

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI JINOYAT PROTSESSIDA EKSTRADITSIYA
INSTITUTINI HUQUQIY TARTIBGA SOLISH VA AMALGA OSHIRISHNING
ZAMONAVIY MUAMMOLARI101

Karimov Abdumalik Abdumutal o'g'li

YOSHLAR ORASIDA EKSTREMIZM BILAN BOG'LIQ JINOYATLARGA
QARSHI KURASHISHNING KRIMINALISTIK USULLARINI RIVOJLANTIRISH
BO'YICHA XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI110

Fatullayev Shodmonbek Madatovich

JINOYAT ISHIDA EKSPERTIZA TAYINLASH TARTIBI VA UNGA QO'YILADIGAN

PROTSESSUAL TALABLAR 119

12.00.10 – XALQARO HUQUQ

Musayev Djamaliddin Kamalovich

XALQARO HAMKORLIK GIYOHVANDLIK VOSITALARINING NOQONUNIY

AYLANISHIGA QARSHI KURASHISH ASOSI SIFATIDA 133

12.00.15 – KRIMINOLOGIYA

Abdurasulova Kumrinisa Raimkulovna, Davranov Xusniddin Baxranovich

ICHKI ISHLAR ORGANLARI XODIMLARINING KORRUPSIYAVIY JINOYATLAR

SODIR ETISH SABABLARI VA ULARGA IMKON BERGAN SHART-SHAROITLAR 144

Niyozova Salomat Saparovna

O'Z JONIGA QASD QILISHNING KELIB CHIQISH SABABLARI VA UNGA IMKON

BERGAN SHART-SHAROITLARIGA DOIR ILMIY YONDASHUVLAR 156

Tojiyev Jo'rabek Muxtorovich

JINOYAT PROTSESSIDA VOYAGA YETMAGANLAR ISHTIROKIDA PEDAGOG VA

PSIXOLOGNING PROTSESSUAL MAQOMI HAMDA FUNKSIYALARI 170

Nasriyeva Dilnoza Narzulloyevna

AYOLLAR TOMONIDAN SODIR ETILADIGAN EKSTREMIZM BILAN BOG'LIQ

JINOYATLAR TUSHUNCHASI, UNING IJTIMOIIY XAVFLILIGI 182

СОДЕРЖАНИЕ

12.00.08 – УГОЛОВНОЕ ПРАВО. УГОЛОВНО-ИСПОЛНИТЕЛЬНОЕ ПРАВО

Хакимов Комил Бахтиярович

НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ УГОЛОВНОЙ
ОТВЕТСТВЕННОСТИ ЗА НЕЗАКОННЫЙ ОБОРОТ НАРКОТИЧЕСКИХ
СРЕДСТВ ИЛИ ИХ АНАЛОГОВ11

Абзалова Хуршида Мирзиятовна

ЭВТАНАЗИЯ В УГОЛОВНОМ ПРАВЕ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН:
СОЦИАЛЬНО-ПРАВОВЫЕ, НРАВСТВЕННЫЕ И УГОЛОВНО-ПРАВОВЫЕ
АСПЕКТЫ21

Худайкулов Ферузбек Хуррамович

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПРИЧИННОЙ СВЯЗИ
В УГОЛОВНОМ ПРАВЕ30

Фазилов Фарход Маратович

УГОЛОВНО-ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ СУБЪЕКТИВНЫХ ПРИЗНАКОВ
ПРЕСТУПЛЕНИЯ ЛЕГАЛИЗАЦИИ (ОТМЫВАНИЯ) ДЕНЕЖНЫХ СРЕДСТВ44

Каракетова Дилноза Юлдашевна

ЮРИДИЧЕСКИЕ ЛИЦА КАК СУБЪЕКТЫ ПРЕСТУПЛЕНИЯ57

Матвиенко Ирина Александровна, АллахРакха Наим

ПРАВОВАЯ НЕВИДИМОСТЬ КИБЕРПРЕСЛЕДОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ:
АНАЛИЗ СУДЕБНЫХ РЕШЕНИЙ69

Жуманиязова Зарнигор Махаммади кизи

ЭВОЛЮЦИЯ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ЗА ТОРГОВЛЮ ЛЮДЬМИ
В УГОЛОВНОМ КОДЕКСЕ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН81

Утаев Хусниддин Хуррамович

УГОЛОВНО-ПРАВОВАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА УМЫСЛА, МОТИВА И
СУБЪЕКТА ПРЕСТУПЛЕНИЯ ПРИ ЦИФРОВОМ МОШЕННИЧЕСТВЕ92

12.00.09 – УГОЛОВНЫЙ ПРОЦЕСС. КРИМИНАЛИСТИКА, ОПЕРАТИВНО-РОЗЫСКНОЕ ПРАВО И СУДЕБНАЯ ЭКСПЕРТИЗА

Мамадалиев Умид Юлдашевич

СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ И
РЕАЛИЗАЦИИ ИНСТИТУТА ЭКСТРАДИЦИИ В УГОЛОВНОМ
ПРОЦЕССЕ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН 101

Каримов Абдумалик Абдумутал угли

ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ РАЗВИТИЯ КРИМИНАЛИСТИЧЕСКИХ МЕТОДОВ
ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ ПРЕСТУПЛЕНИЯМ ЭКСТРЕМИСТСКОЙ
НАПРАВЛЕННОСТИ СРЕДИ МОЛОДЁЖИ

110

Фатуллаев Шодмонбек Мадатович

ПОРЯДОК НАЗНАЧЕНИЯ ЭКСПЕРТИЗЫ ПО УГОЛОВНОМУ ДЕЛУ И
ПРОЦЕССУАЛЬНЫЕ ТРЕБОВАНИЯ, ПРЕДЪЯВЛЯЕМЫЕ К НЕЙ

119

12.00.10 – МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО

Мусаев Джамалиддин Камалович

МЕЖДУНАРОДНОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО КАК ОСНОВА ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ
НЕЗАКОННОМУ ОБОРОТУ НАРКОТИЧЕСКИХ СРЕДСТВ

133

12.00.15 – КРИМИНОЛОГИЯ

Абдурасулова Кумриниса Раимкуловна, Давранов Хусниддин Бахранович

ПРИЧИНЫ СОВЕРШЕНИЯ КОРРУПЦИОННЫХ ПРЕСТУПЛЕНИЙ
СОТРУДНИКАМИ ОРГАНОВ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ И СПОСОБСТВУЮЩИЕ
ИМ УСЛОВИЯ

144

Ниёзова Саломат Сапаровна

НАУЧНЫЕ ПОДХОДЫ К ПРИЧИНАМ СУИЦИДА И УСЛОВИЯМ,
СПОСОБСТВУЮЩИМ ЕГО СОВЕРШЕНИЮ

156

Тожиев Журабек Мухторович

ПРОЦЕССУАЛЬНЫЙ СТАТУС И ФУНКЦИИ ПЕДАГОГА И ПСИХОЛОГА
В УГОЛОВНОМ ПРОЦЕССЕ С УЧАСТИЕМ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ

170

Насриева Дилноза Нарзуллоевна

ПОНЯТИЕ ПРЕСТУПЛЕНИЙ ЭКСТРЕМИСТСКОЙ НАПРАВЛЕННОСТИ,
СОВЕРШАЕМЫХ ЖЕНЩИНАМИ, И ИХ ОБЩЕСТВЕННАЯ ОПАСНОСТЬ

182

CONTENTS

12.00.08 – CRIMINAL LAW. CRIMINAL-EXECUTIVE LAW

Hakimov Komil Bakhtiyarovich

SOME ISSUES OF IMPROVING CRIMINAL LIABILITY FOR THE ILLICIT
TRAFFICKING OF NARCOTIC DRUGS OR THEIR ANALOGUES11

Abzalova Khurshida Mirziyotovna

EUTHANASIA IN THE CRIMINAL LAW OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN:
SOCIO-LEGAL, MORAL AND CRIMINAL-LAW ASPECTS21

Khudaykulov Feruzbek Khurramovich

THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS OF CAUSABILITY IN CRIMINAL LAW30

Fazilov Farkhod Maratovich

CRIMINAL-LEGAL ANALYSIS OF SUBJECTIVE CHARACTERISTICS
OF THE CRIME OF LAUNCHING (MONEY LAUNDERING)44

Karaketova Dilnoza Yuldashevna

LEGAL ENTITIES AS SUBJECTS OF CRIME57

Matvienko Irina Aleksandrovna, AllahRakha Naeem

THE LEGAL INVISIBILITY OF CYBERSTALKING IN UZBEKISTAN:
AN ANALYSIS OF JUDICIAL DECISIONS69

Jumaniyozova Zarnigor Makhmadi kizi

EVOLUTION OF LIABILITY FOR HUMAN TRAFFICKING IN THE CRIMINAL
CODE OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN81

Utaev Husniddin Khurramovich

CRIMINAL LAW CHARACTERISTICS OF INTENT, MOTIVE,
AND THE OFFENDER IN DIGITAL FRAUD92

12.00.09 – CRIMINAL PROCEEDINGS. FORENSICS, INVESTIGATIVE LAW AND FORENSIC EXPERTISE

Mamadaliev Umid Yuldashevich

MODERN ISSUES OF LEGAL REGULATION AND IMPLEMENTATION
OF THE EXTRADITION INSTITUTION IN THE CRIMINAL PROCESS
OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN 101

Karimov Abdumalik Abdumutal ugli

EXPERIENCE OF FOREIGN COUNTRIES IN THE DEVELOPMENT
OF CRIMINALISTIC METHODS OF COMBATING CRIMES RELATED
TO EXTREMISM AMONG YOUNG PEOPLE 110

Fatullaev Shodmonbek Madatovich

PROCEDURE FOR APPOINTING FORENSIC EXAMINATION IN CRIMINAL PROCEEDINGS AND PROCEDURAL REQUIREMENTS	119
--	-----

12.00.10 – INTERNATIONAL LAW

Musaev Djamaliddin Kamalovich

INTERNATIONAL COOPERATION AS THE FOUNDATION FOR COMBATING ILLICIT DRUG TRAFFICKING	133
---	-----

12.00.15 – CRIMINOLOGY

Abdurasulova Kumrinisa Raimkulovna, Davranov Khusniddin Bakhramovich

REASONS FOR THE COMMISSION OF CORRUPTION CRIMES BY EMPLOYEES OF INTERNAL AFFAIRS BODIES AND THE CONDITIONS THAT ENABLED THEM	144
---	-----

Niyozova Salomat Saparovna

SCIENTIFIC APPROACHES TO THE CAUSES OF SUICIDE AND THE CONDITIONS CONTRIBUTING TO ITS COMMISSION	156
---	-----

Tojiev Jurabek Mukhtorovich

PROCEDURAL STATUS AND FUNCTIONS OF A PEDAGOGUE AND A PSYCHOLOGIST IN CRIMINAL PROCEEDINGS INVOLVING MINORS	170
---	-----

Nasrieva Dilnoza Narzullaevna

THE CONCEPT OF CRIMES RELATED TO EXTREMISM COMMITTED BY WOMEN, ITS SOCIAL DANGER	182
---	-----

Kelib tushgan / Получено / Received: 16.04.2026
Qabul qilingan / Принято / Accepted: 26.05.2026
Nashr etilgan / Опубликовано / Published: 18.06.2026

DOI: <https://dx.doi.org/10.51788/tsul.ccj.6.2./UQJB7734>

UDC: 343.43(045)(575.1)

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI JINOYAT KODEKSIDA ODAM SAVDOSI UCHUN JAVOBGARLIK EVOLYUTSIYASI

Jumaniyozova Zarnigor Maxammadi qizi,

Toshkent davlat yuridik universiteti tayanch doktoranti

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-6773-1084>

e-mail: zarnigorjumaniyozova@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksida odam savdosi jinoyati uchun javobgarlikning shakllanishi va rivojlanish bosqichlari ilmiy huquqiy jihatdan tahlil qilinadi. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi normalarida odam savdosi bilan bog'liq qilmishlarning dastlab umumiy jinoyat tarkiblari doirasida baholanganligi, keyinchalik esa mustaqil jinoyat tarkibi sifatida alohida modda bilan mustahkamlanganligi yoritiladi. 2008-yilda kodeksga kiritilgan o'zgartirishlar asosida odam savdosi uchun javobgarlikning aniq belgilanishi, jinoyatning obyekti va subyekti, jinoyat obyektiv va subyektiv tomonlari, kvalifikatsiyalovchi belgilar hamda jazolarning og'irlashtirilgan turlari atroflicha tahlil etiladi. Shuningdek, Xalqaro huquq normalari, jumladan, Birlashgan Millatlar Tashkilotining Transmilliy uyushgan jinoyatchilikka qarshi konvensiyasi hamda unga qo'shimcha Protokol talablari milliy qonunchilikka implementatsiya qilinishi jarayoni ochib beriladi. Maqolada muallif tomonidan odam savdosiga qarshi kurashish sohasida milliy va xalqaro tajriba uyg'unligi, jinoyat-huquqiy siyosatning liberallasuvi va inson huquqlarini himoya qilish mexanizmlarining takomillasuvi masalalari yoritilgan. Tadqiqot natijasida odam savdosi uchun javobgarlik evolyutsiyasi bosqichma-bosqich kuchaytirib borilganligi va bu jarayon zamonaviy tahdidlar va xalqaro standartlar bilan uzviy bog'liq ekanligi asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: odam savdosi jinoyati, ijtimoiy xavfli qilmish, xalqaro huquq normasi, transmilliy jinoyat, uyushgan jinoyatchilik, Jinoyat kodeksi, inson huquqlari

ЭВОЛЮЦИЯ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ЗА ТОРГОВЛЮ ЛЮДЬМИ В УГОЛОВНОМ КОДЕКСЕ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН

Жуманиёзова Зарнигор Махаммади кизи,

базовый докторант Ташкентского
государственного юридического университета

Аннотация. В настоящей статье с научно-правовых позиций анализируются этапы становления и развития ответственности за преступление торговли людьми

в Уголовном кодексе Республики Узбекистан. В частности, освещается, что деяния, связанные с торговлей людьми, первоначально оценивались в рамках общих составов преступлений, предусмотренных нормами Уголовного кодекса Республики Узбекистан, а впоследствии были закреплены в качестве самостоятельного состава преступления отдельной статьёй. Подробно анализируются изменения, внесённые в Кодекс в 2008 году, в результате которых была чётко определена ответственность за торговлю людьми, а также объект и субъект преступления, его объективные и субъективные признаки, квалифицирующие обстоятельства и более строгие виды наказаний. Кроме того, раскрывается процесс имплементации в национальное законодательство норм международного права, в частности положений Конвенции Организации Объединённых Наций против транснациональной организованной преступности и дополняющего её Протокола. В статье рассматриваются вопросы сочетания национального и международного опыта в сфере противодействия торговле людьми, либерализации уголовно-правовой политики и совершенствования механизмов защиты прав человека. По результатам исследования обосновывается, что ответственность за торговлю людьми последовательно усиливалась, а данный процесс неразрывно связан с современными угрозами и международными стандартами.

Ключевые слова: торговля людьми, общественно опасное деяние, норма международного права, транснациональное преступление, организованная преступность, Уголовный кодекс, права человека

EVOLUTION OF LIABILITY FOR HUMAN TRAFFICKING IN THE CRIMINAL CODE OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN

Jumaniyozova Zarnigor Makhammadi kizi,
Basic Doctoral Student at Tashkent State University of Law

Abstract. This article provides a scientific and legal analysis of the formation and development stages of liability for the crime of human trafficking in the Criminal Code of the Republic of Uzbekistan. In particular, it is highlighted that in the norms of the Criminal Code of the Republic of Uzbekistan, acts related to human trafficking were initially assessed within the framework of the general elements of the crime and later strengthened by a separate article as an independent component of the crime. Based on the amendments made to the Code in 2008, a detailed analysis is provided regarding the clear definition of liability for human trafficking, the object and subject of the crime, the objective and subjective aspects of the crime, qualifying features, and aggravated types of punishment. It also reveals the process of implementing international legal norms, including the requirements of the United Nations Convention against Transnational Organized Crime and its Additional Protocol, into national legislation. The article highlights the harmonization of national and international experience in the field of combating human trafficking, the liberalization of criminal law policy, and the improvement of human rights protection mechanisms. As a result of the study, it is substantiated that the evolution of responsibility for human trafficking has been gradually strengthened, and this process is inextricably linked to modern threats and international standards.

Keywords: human trafficking, socially dangerous act, international legal norm, transnational crime, organized crime, Criminal Code, human rights

Kirish

Odam savdosi milliy va xalqaro huquqda eng jiddiy jinoyatlardan biri hisoblanadi. Bu huquqbuzarlik nafaqat inson huquqlariga daxldor bo'lib, balki jamiyat xavfsizligi, iqtisodiy barqarorlik va huquqiy tizimning samaradorligiga tahdid soladi. Shu sababli ko'plab davlatlar, shu jumladan O'zbekiston ham, odam savdosiga qarshi kurashishga, unga qarshi kurashishning bir mexanizmi bo'lgan ushbu jinoyatga nisbatan javobgarlikni takomillashtirishga alohida e'tibor qaratadi.

Odam savdosi – shaxsni majburlash, aldash yoki boshqa noqonuniy yo'llar bilan ekspluatatsiya maqsadida boshqa shaxslarga sotish, taqdim etish yoki boshqa sharoitda qo'llashni nazarda tutuvchi huquqbuzarlik. O'zbekiston Respublikasi "Odam savdosiga qarshi kurashish to'g'risida"gi Qonunida: "Odam savdosi – kuch bilan tahdid qilish yoki kuch ishlatish yoxud boshqa majburlash shakllaridan foydalanish, o'g'irlash, firibgarlik, aldash, hokimiyatni suiiste'mol qilish yoki vaziyatning qaltisligidan foydalanish orqali yoxud boshqa shaxsni nazorat qiluvchi shaxsning roziligini olish uchun uni to'lovlar yoki manfaaddor etish evaziga og'dirib olish orqali odamlardan foydalanish maqsadida ularni yollash, tashish, topshirish, yashirish yoki qabul qilish", deb ta'riflanadi. Jinoyat kodeksining odam savdosi to'g'risidagi 135-moddasi odamlardan har qanday turdagi foydalanish maqsadida bunday harakatlarni sodir etish uchun asosli ravishda javobgarlikni belgilaydi (Rustambayev, 2019). Ya'ni odam savdosi bu har qanday tarzda odamlardan foydalanish uchun ularni yollash, tashish, topshirish, yashirish yoki qabul qilishda amalga oshiriladigan jinoyat hisoblanadi. Odam savdosiga qarshi kurashish esa odam savdosining oldini olish, uni aniqlash, unga chek qo'yish, uning oqibatlarini minimallashtirish, odam savdosidan jabrlanganlarga yordam ko'rsatish bo'yicha faoliyatdir (Saidov, 2016). Bu jinoyat inson qadr-qimmatiga oid qadriyatlarga zid bo'lib, xalqaro huquq normalari bilan ham qat'iyan man etilgan.

Xalqaro huquqda odam savdosiga birinchi bor aniq ta'rif 2000-yil 15-noyabrda qabul qilingan BMTning Transmilliy uyushgan jinoyatchilikka qarshi konvensiyasiga qo'shimcha Protokolda berilgan. Mazkur hujjatga ko'ra, odam savdosi – kuch ishlatish, aldash, tahdid qilish, zaif holatdan foydalanish yo'li bilan shaxslarni ekspluatatsiya qilish maqsadida yollash, tashish, topshirish yoki yashirishdan iborat harakatlar. Yuqorida nomi keltirib o'tilgan hujjat uni ratifikatsiya qilgan mamlakatlarga qonunchiligini yangilash yoki xalqaro normaga moslashtirish majburiyatini ham yuklaydi.

Bugungi kunda odam savdosi jinoyatlarining o'sishi, ushbu jinoyatning uyushgan guruhlar hamda jinoiy uyushmalar tomonidan sodir etilishi hollari ko'paymoqda. Odam savdosi jinoyatidan jabr ko'rayotganlar soni yildan yilga ortib bormoqda. Shu bois, odam savdosi sohasidagi jinoyatlarga nisbatan jazo tizimini kuchaytirish yoki takomillashtirish, ushbu jinoyatlarning kelib chiqishiga sabab bo'ladigan barcha salbiy holatlar va ulardan kelib chiquvchi muammolarning oldini olish lozim.

Odam savdosi uchun javobgarlik mamlakatimiz hududida qadimdan mavjud bo'lgan. Davlatimizda Islom dini paydo bo'lgunga qadar odam savdosi uchun javobgarlik masalasi odat huquqi va zardushtiylik dinining asosiy manbasi bo'lgan "Avesto" kitobi asosida tartibga solinganligidan dalolat beradi. Ushbu huquqiy manbalarda odam savdosiga aloqador qilmishlar salbiy ijtimoiy hodisa sifatida keskin qoralangan (Fazilov, 2016).

Mamlakatimiz hududida Islom dini kirib kelishidan to Chor Rossiyasi davrigacha bo'lgan davrda odam savdosi uchun javobgarlik masalasi shariat qonunlari asosida tartibga solingan. Vaqt o'tishi bilan O'rta Osiyo davlatlari Chor Rossiyasi mustamlakasiga aylantirilgandan keyin qul savdosi uchun javobgarlik masalalari amir va xonlarning farmonlari hamda Chor

Rossiyasining jinoyat qonunlari bilan tartibga solingan. 1886-yilda Buxoro amirligi amiri Abdul Ahadxonning “Qul savdosini bekor qilish hamda qul va cho‘rilarni ozod qilish haqida”gi farmoni chiqarilgan. 1917-yilda Lenin boshchiligidagi bolsheviklar davlat tepasiga kelgandan so‘ng RSFSRning 1922-yil 1-iyundagi Jinoyat kodeksi va O‘zSSRning 1926-yil 16-iyundagi Jinoyat kodeksi qabul qilingan bo‘lib, odam savdosiga oid jinoyatlar uchun javobgarlik masalalari juda o‘xshash bo‘lgan. O‘zbekiston SSRning 1959-yil 21-maydagi Jinoyat kodeksining odam savdosiga aloqador qilmishlar uchun javobgarlik belgilangan normalari o‘rganilganda, odam savdosi uchun javobgarlik belgilangan bevosita maxsus normalar bo‘lmaganligi aniqlanadi (Dubrovina, 1988).

O‘zbekiston Respublikasida odam savdosi jinoyati uchun javobgarlikning kuchaytirilishi bir necha bosqichlar yoki davrlarni o‘zida qamrab oladi. Bular asosan uch davr bo‘lib, mustaqillikdan oldingi davr, mustaqillikdan keyingi yigirma yillik hamda 2010-yildan bugungi kungacha bo‘lgan davr. Mustaqillikdan oldin amalda bo‘lgan jinoyat kodeksida odam savdosi jinoyati bo‘lmagan. Lekin boshqa jinoyatlar tarkibida aks etgani haqida yuqorida aytib o‘tdik. Mustaqillikdan keyin ham yangi jinoyat kodeksida bu jinoyat birdaniga o‘z aksini topgani yo‘q. Bir qancha xalqaro hujjatlarning O‘zbekiston Respublikasi tomonidan qabul qilinishi va ushbu hujjatlarning qabul qilinishi natijasida huquq tizimi o‘ziga olgan majburiyatlar natijasida ushbu jinoyat alohida jinoyat sifatida e’tirof etilib unga nisbatan jinoiy javobgarlik belgilandi. Umuman olganda, yuqorida keltirib o‘tilgan uch davr mobaynida Respublikamizning jinoyat qonunchiligida odam savdosi jinoyatiga oid keskin o‘zgarishlar, yangilanishlar yuz berdi va quyida bular batafsil bayon etiladi.

Asosiy qism

Odam savdosi jinoyatiga oid muhim xalqaro hujjatlar mavjud bo‘lib, ularga 1949-yil 2-dekabrda BMT Bosh Assambleyasi tomonidan 317(IV)-sonli rezolyutsiyasi bilan ma’qullangan va 1951-yil 25-iyulda kuchga kirgan “Odam savdosi va fohishalikning uchinchi shaxslar tomonidan ishlatilishiga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi Konvensiya hamda “Bolalar mehnatining og‘ir shakllarini taqiqlash va yo‘q qilishga doir shoshilinch choralar to‘g‘risida”gi Konvensiyani misol keltirish mumkin. Ushbu ikki yirik hujjat ham odam savdosiga oid masalalarni xalqaro darajada tartibga solishga yo‘naltirilgan bo‘lib, 2003-yil 12-dekabrda “Odam savdosi va fohishalikning uchinchi shaxslar tomonidan ishlatilishiga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi Konvensiya, 2008-yil 8-aprelda esa “Bolalar mehnatining og‘ir shakllarini taqiqlash va yo‘q qilishga doir shoshilinch choralar to‘g‘risida”gi Konvensiya mamlakatimiz tomonidan tan olingan. Ushbu jarayon, ya’ni O‘zbekiston Respublikasining odam savdosiga qarshi kurashish sohasida xalqaro-huquqiy majburiyatlarni qabul qilishi mamlakat uchun odam savdosiga qarshi kurashishda katta umummilliy, siyosiy va xalqaro darajadagi siljish, normativ asos hamda tizimli o‘zgarishlar sababi bo‘ldi, deyish mumkin.

O‘zbekiston Respublikasining odam savdosiga qarshi kurashish sohasida xalqaro konvensiyalarni qabul qilishi milliy huquq tizimining modernizatsiyasi, xalqaro standartlarga moslashuvi hamda jinoyat-huquqiy siyosatning insonparvarlik va huquqni muhofaza qilish tamoyillari asosida takomillashuviga kuchli turtki berdi. Xususan, davlat tomonidan Birlashgan Millatlar Tashkiloti doirasida qabul qilingan asosiy hujjatlarga qo‘shilish, eng avvalo, Transmilliy uyushgan jinoyatchilikka qarshi BMT Konvensiyasi hamda uni to‘ldiruvchi Odam savdosining oldini olish, unga chek qo‘yish va uni jazolash to‘g‘risidagi Protokol (Palermo Protokoli) mamlakat jinoyat qonunchiligini tubdan qayta ko‘rib chiqish zaruratini yuzaga keltirdi.

Mazkur xalqaro-huquqiy majburiyatlarni qabul qilish natijasida odam savdosi tushunchasining universal ta’rifi milliy qonunchilikka implementatsiya qilindi. Palermo

Protokolida belgilangan uch elementli model (harakat – vosita – maqsad) O'zbekiston Respublikasi jinoyat qonunchiligida ham o'z aksini topdi (Abdullaev, 2021). Natijada odam savdosi jinoyatining obyektiv va subyektiv tarkibi aniq va tizimli belgilab berildi.

Bu jarayon milliy huquq tizimining quyidagi yo'nalishlarda takomillashuviga olib keldi:

- jinoyat tarkibining xalqaro standartlarga mos ravishda aniqlashtirilishi;
- voyaga yetmaganlar bilan bog'liq alohida kvalifikatsiya belgilarining kiritilishi;
- jabrlanuvchilarni himoya qilish mexanizmlarining joriy etilishi;
- davlatlararo hamkorlikning huquqiy asoslari mustahkamlanishi.

O'zbekiston Respublikasining Jinoyat kodeksiga odam savdosiga oid moddalarning kiritilishi va ularning takomillashtirilishi xalqaro majburiyatlar bilan bevosita bog'liqdir (Karimov, 2021). Dastlab, odam savdosi alohida jinoyat tarkibi sifatida mustahkamlandi va keyinchalik uning dispozitsiyasi xalqaro standartlarga muvofiq ravishda kengaytirildi.

Palermo Protokoliga muvofiq ravishda quyidagi elementlar milliy qonunchilikda aks etdi: harakat (*actus reus*) – yollash, tashish, topshirish, yashirish, qabul qilish; vosita – zo'rlik ishlatish yoki zo'rlik bilan tahdid qilish, aldash, ishonchni suiiste'mol qilish, zaif holatdan foydalanish; maqsad – ekspluatatsiya (jinsiy ekspluatatsiya, majburiy mehnat, qullik yoki qullikka o'xshash amaliyotlar, a'zolari olib qo'yish va boshqalar). Bu elementlarning qonunchilikda mustahkamlanishi jinoyatni kvalifikatsiya qilish jarayonini yengillashtirdi va sud amaliyotida bir xillikni ta'minlashga xizmat qildi. Natijada jinoyat tarkibini isbotlashda xalqaro metodologiya qo'llana boshlandi.

Shuningdek, xalqaro konvensiyalar asosida jinoiy javobgarlikni og'irlashtiruvchi holatlar (voyaga yetmagan shaxsga nisbatan sodir etish, uyushgan guruh tomonidan sodir etish, takroran sodir etish va boshqalar) ham aniqlashtirildi. Shuningdek, jabrlanuvchilarni himoya qilish tizimi shakllantirildi. Xalqaro hamkorlik mexanizmlari mustahkamlandi. Xususan, odam savdosi transmilliy jinoyat hisoblanganligi sababli xalqaro konvensiyalarni qabul qilish davlatlararo hamkorlikni kengaytirish imkonini berdi (Allain, 2018). Interpol hamda Xalqaro migratsiya tashkiloti kabi xalqaro institutlar bilan hamkorlik kuchaydi. Natijada ekstraditsiya jarayonlari soddalashtirildi, jinoyatchilarni qidiruvga berish mexanizmi takomillashtirildi, transchegaraviy tergov amaliyoti yo'lga qo'yildi, ma'lumot almashish tizimi kuchaytirildi. Bu esa jinoyatning latentlik darajasini kamaytirishga va uyushgan jinoyatchilik guruhlariga qarshi samarali kurashishga xizmat qilmoqda.

Xalqaro konvensiyalarni qabul qilish sud amaliyotiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatdi. Sudlar tomonidan jinoyat tarkibini aniqlashda xalqaro hujjatlarda belgilangan mezonlardan foydalanish amaliyoti shakllandi. Shu tariqa, xalqaro konvensiyalarni qabul qilish O'zbekiston Respublikasi huquq tizimining tizimli transformatsiyasiga olib keldi. Bu jarayon jinoyat-huquqiy siyosatning liberallashtiruvchi, inson huquqlarining ustuvorligi va xalqaro hamkorlikning mustahkamlanishi bilan xarakterlanadi.

Odam savdosiga oid ishlar bo'yicha huquq tizimini mustahkamlashga qaratilgan keyingi yirik qadam 2008-yil 17-aprelda O'zbekiston Respublikasining "Odam savdosiga qarshi kurashish to'g'risida"gi Qonunining qabul qilinishi bo'ldi. XXI asr boshlarida odam savdosi transmilliy uyushgan jinoyatchilikning eng xavfli ko'rinishlaridan biri sifatida xalqaro hamjamiyat e'tiborini tortdi (Shelley, 2018). Global migratsiya jarayonlari, ijtimoiy-iqtisodiy tafovutlar, noqonuniy mehnat bozori va jinsiy ekspluatatsiya tarmoqlarining kengayishi mazkur jinoyatni tizimli va murakkab hodisaga aylantirdi. Shu tariqa odam savdosiga qarshi kurashish sohasida milliy qonunchilikni shakllantirish zarurati yuzaga keldi.

O'zbekiston Respublikasida ham 2000-yillarning boshlarida fuqarolarning xorijsa ish izlab chiqishi ortishi fonida odam savdosi bilan bog'liq jinoyatlar ko'paydi. Shu bois davlat tomonidan bu sohada maxsus normativ-huquqiy asos yaratish zarurati tug'ildi. Aynan migratsion muammolarning odam savdosi jinoyatlarining ko'payishiga olib kelishi hozirgi kungacha davom etmoqda.

Xalqaro Migratsiya Tashkiloti (XMT) ma'lumotlariga ko'ra, O'zbekiston Tashqi mehnat migratsiyasi agentligining sa'y-harakatlariga qaramay, 2023-yilda faqat 38 400 kishi (umumiy migrantlar sonining 16,5 foizi) qonuniy ish topish yo'llaridan foydalangan. Natijada 141 ta odam savdosi holati ro'y berdi va 193 nafar jabrlanuvchi qayd etildi. Rossiya, Qozog'iston, Turkiya va Birlashgan Arab Amirliklari O'zbekiston migrantlarini ekspluatatsiya qilish bo'yicha asosiy manzillar bo'ldi. 2020-yilda XMT dunyo bo'ylab migratsiya yo'llarida 4 317 nafar migrantning vafot etgani haqida ma'lumotlar keltirilgan. 2023-yilga kelib bu raqam deyarli ikki baravar oshib, 8 565 kishiga yetdi. O'zbekistonga kelsak, mas'ul vazirlik ma'lumotlariga ko'ra, faqat 2020-yilda chet eldan 200 nafardan ortiq vafot etgan fuqarolarning jasadlari vatanga olib kelindi (United Nations Office on Drugs and Crime [UNODC], 2023).

Xalqaro majburiyatlar, xususan, Birlashgan Millatlar Tashkiloti doirasida qabul qilingan Transmilliy uyushgan jinoyatchilikka qarshi BMT Konvensiyasi hamda uni to'ldiruvchi Odam savdosining oldini olish, unga chek qo'yish va uni jazolash to'g'risidagi Protokol (Palermo Protokoli) milliy qonunchilikni xalqaro standartlarga moslashtirishni talab qildi.

Mazkur omillar O'zbekistonda odam savdosiga qarshi maxsus qonun qabul qilinishi va Jinoyat kodeksiga alohida modda kiritilishiga huquqiy asos bo'ldi. "Odam savdosiga qarshi kurashish to'g'risida"gi Qonun milliy huquq tizimida yangi bosqichni boshlab berdi. Unda jinoyatning oldini olish, aniqlash, fosh etish va jabrlanuvchilarga yordam ko'rsatish o'zaro bog'liq mexanizm sifatida ko'rildi.

Qonunning muhim jihatlaridan biri jabrlanuvchining huquqiy maqomini belgilab berganidadir. Avvalgi davrda odam savdosi qurbonlari ko'pincha ma'muriy yoki jinoiy javobgarlikka tortilgan bo'lsa, yangi qonun ularni himoya subyekti sifatida tan oldi. "Odam savdosi va fohishalikning uchinchi shaxslar tomonidan ishlatilishiga qarshi kurashish to'g'risida"gi Konvensiya majburiyatlarining O'zbekiston tomonidan bajarilishini ta'minlash maqsadida Jinoyat kodeksining 135-moddasidagi "odamlardan foydalanish uchun ularni yollash" jinoyati o'rniga 2008-yilda yangi tahrirdagi odam savdosi uchun jinoiy javobgarlik belgilandi. 1959-yilgi O'zbekiston SSR Jinoyat kodeksida bu norma mavjud bo'lmagan. Ushbu moddaning kiritilishi natijasida O'zbekiston Markaziy Osiyo mamlakatlari orasida odam savdosini shaxsning ozodligi, sha'ni va qadr-qimmatiga qarshi qaratilgan jinoyatlardan biri sifatida e'tirof etib, mazkur jinoyat uchun jazoning muqarrarligini ta'minlagan davlatlardan biriga aylandi.

2008-yilgi islohotlarning eng muhim natijasi O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksiga odam savdosining alohida jinoyat tarkibi sifatida kiritilishi bo'ldi. Shu tariqa mazkur jinoyat mustaqil ijtimoiy xavfli qilmish sifatida e'tirof etildi. Mazkur moddaning kiritilishi bir qator ijobiy natijalarga olib keldi. Xususan, jinoyatni kvalifikatsiya qilishda aniqlik ta'minlandi, sud amaliyotida bir xillik shakllandi hamda uyushgan jinoyatchilik guruhlariga nisbatan qat'iy jazo choralari qo'llash imkoniyati kengaydi. Shuningdek, voyaga yetmaganlarga nisbatan odam savdosi sodir etilgan hollarda javobgarlikni og'irlashtiruvchi normalar ham mustahkamlandi.

"Odam savdosiga qarshi kurashish to'g'risida"gi Qonun va Jinoyat kodeksidagi tegishli modda o'zaro integratsiyalashgan holda qo'llana boshlandi. Qonun profilaktika, himoya

va institutsional mexanizmlarni belgilagan bo'lsa, Jinoyat kodeksi javobgarlik choralarini nazarda tutdi. Natijada normativ-huquqiy tizim kompleks tus oldi, jinoiy ta'qib va ijtimoiy himoya parallel ravishda amalga oshirila boshlandi, davlat organlari faoliyatida muvofiqlashtirish kuchaydi. Mazkur integratsiya jinoyat-huquqiy siyosatning zamonaviy modelini shakllantirdi.

Qonun qabul qilinib, kodeksga alohida modda kiritilgandan so'ng odam savdosiga qarshi kurashish bo'yicha maxsus respublika komissiyasi tashkil etildi, shuningdek huquqni muhofaza qiluvchi organlar faoliyatida maxsus yo'nalish shakllantirildi.

Xalqaro migratsiya tashkiloti bilan hamkorlik yo'lga qo'yildi, reabilitatsiya markazlari tashkil etildi.

Amaliy jihatdan ham bir qator natijalarga erishildi. Jumladan, jinoyatlarni aniqlash ko'rsatkichlari oshdi, jabrlanuvchilarni identifikatsiya qilish mexanizmi shakllandi, xalqaro qidiruv va ekstraditsiya jarayonlari takomillashdi, aholining huquqiy xabardorligi oshirildi.

2008-yilda "Odam savdosiga qarshi kurashish to'g'risida"gi Qonunning qabul qilinishi va Jinoyat kodeksiga odam savdosi alohida jinoyat sifatida kiritilishi O'zbekiston Respublikasi huquq tizimida tub burilish yasadi. Mazkur islohotlar xalqaro standartlarga moslashuvni ta'minlab, jinoyat-huquqiy siyosatning insonparvar va kompleks modelini shakllantirdi.

2015-yilda Jinoyat kodeksining 135-moddasi (Odam savdosi) birinchi qismiga "O'zbekiston Respublikasining ayrim qonun hujjatlariga o'zgartirish va qo'shimchalar kiritish to'g'risida"gi Qonun bilan qo'shimcha kiritilib, sanksiya ilk bor kuchaytirildi. Uch yilgacha ozodlikdan mahrum qilish jazosi uch yildan besh yilgacha ozodlikdan mahrum qilish jazosi bilan almashtirildi.

Jadval

O'zbekiston Respublikasida aniqlangan odam savdosi holatlari (2021–2023)

Yil	Aniqlangan holatlar soni	Jabrlanuvchilarning soni	Ulardan ayollar (%)	Chet el bilan bog'liq holatlar (%)
2021	179	221	65,2	48,6
2022	193	247	67,8	52,1
2023	216	271	70,4	55,9

* (Ministry of Internal Affairs of the Republic of Uzbekistan, 2024).

Odam savdosiga nisbatan javobgarlik kuchaytirilganiga qaramasdan, bu jinoyat ko'rsatkichi oshishda davom etgani yuqorida keltirilgan ma'lumotlardan ma'lum. Shu sababli oradan 10 yil o'tib, 2025-yilda ham O'zbekistonda odam savdosi jinoyati uchun jazo choralari yanada kuchaytirildi. Bu borada "Odam savdosi jinoyati uchun jazo choralari kuchaytirilayotganligi munosabati bilan Jinoyat kodeksining 135-moddasiga o'zgartirish kiritish to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni qabul qilindi. Unga ko'ra, odam savdosi jinoyatini qalbaki hujjatlardan foydalangan holda, shuningdek jabrlanuvchining shaxsini tasdiqlovchi hujjatlarni olib qo'ygan, yashirgan yoxud yo'q qilib yuborgan holda sodir etganlik uchun 5 yildan 10 yilgacha ozodlikdan mahrum qilish jazosi belgilandi. Ilgari mazkur jinoyat uchun 5 yildan 8 yilgacha ozodlikdan mahrum qilish jazosi nazarda tutilgan edi. Shuningdek, ushbu jinoyat jabrlanuvchining o'limiga yoki boshqa og'ir oqibatlariga sabab bo'lsa, 10 yildan 15 yilgacha ozodlikdan mahrum qilish jazosi belgilandi. Avvalgi tahrirda esa ushbu holat uchun 8 yildan 12 yilgacha ozodlikdan mahrum qilish jazosi nazarda tutilgan edi.

2025-yilda O'zbekiston Respublikasida odam savdosi uchun jinoiy javobgarlikni kuchaytirishga qaratilgan qonunchilik o'zgarishlari jinoyat-huquqiy siyosat evolyutsiyasining mantiqiy davomi sifatida namoyon bo'ldi. Mazkur islohotlarning asosiy maqsadi – transmilliy uyushgan jinoyatchilik shakliga aylangan odam savdosiga nisbatan profilaktik va repressiv choralarini kuchaytirish, jabrlanuvchilar huquqlarini samarali himoya qilish hamda jinoyatning latent darajasini kamaytirish.

Odam savdosi bugungi kunda faqat maishiy yoki alohida epizodik jinoyat emas, balki murakkab ijtimoiy-iqtisodiy, migratsion va kriminologik omillar bilan bog'liq tizimli hodisadir. Global migratsiya jarayonlarining jadallashuvi, noqonuniy mehnat bozori kengayishi va raqamli texnologiyalar orqali yollash mexanizmlarining rivojlanishi mazkur jinoyatning yangi shakllarini yuzaga keltirdi. Shu bois amaldagi jazolarning preventiv ta'siri yetarli emasligi haqidagi ilmiy va amaliy xulosalar jazo siyosatini qayta ko'rib chiqish zaruratini yuzaga keltirdi.

Kriminologik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, odam savdosi jinoyati yuqori darajada daromad keltiruvchi va nisbatan yashirin sodir etiladigan jinoyatlar turiga kiradi. U ko'pincha uyushgan guruhlar tomonidan sodir etiladi va bir nechta davlat hududini qamrab oladi.

Jazo choralarining kuchaytirilishi quyidagi kriminologik omillar bilan asoslanadi:

- uyushgan jinoyatchilik omili – odam savdosi ko'pincha barqaror jinoyatchilik tuzilmalari orqali amalga oshiriladi;
- takroriylik darajasi – mazkur jinoyatni sodir etgan shaxslar yuqori rentabellik sababli uni takror sodir etishga moyil bo'ladi;
- jabrlanuvchilarning ijtimoiy zaifligi – ayollar, voyaga yetmaganlar va mehnat migrantlari asosiy nishon bo'lib qolmoqda;
- yashirinlik (latentlik) – jinoyat ko'pincha oshkor etilmaydi, bu esa jazolarning muqarrarligini susaytiradi.

Mazkur omillar jazo choralarini kuchaytirishni nafaqat repressiv, balki umumiy profilaktik vosita sifatida ham ko'rishni talab etadi.

O'zbekiston Respublikasi odam savdosiga qarshi kurashish sohasida qator xalqaro majburiyatlarni olgan. Xususan, Birlashgan Millatlar Tashkiloti tomonidan qabul qilingan Transmilliy uyushgan jinoyatchilikka qarshi BMT Konvensiyasi hamda Odam savdosining oldini olish, unga chek qo'yish va uni jazolash to'g'risidagi Protokol davlatlardan samarali va mutanosib jazo choralarini belgilashni talab qiladi (Nazarova, 2023).

Jinoyat-huquqiy nazariyada jazoning asosiy maqsadlari ijtimoiy adolatni tiklash, jinoyatchini tuzatish, maxsus va umumiy profilaktika hamda yangi jinoyatlarning oldini olishdan iborat. Jazoni kuchaytirish aynan shu maqsadlarga erishishni ko'zlaydi.

Odam savdosi jinoyatining yuqori ijtimoiy xavfliligi (inson erkinligi, sha'ni va qadr-qimmatiga tajovuz qilishi) uni og'ir jinoyatlar toifasiga kiritishni asoslaydi. 2025-yilda jazo choralarining kuchaytirilishi aynan jinoyatning obyektiga, ya'ni inson erkinligi va daxlsizligiga yetkaziladigan zarar bilan bevosita bog'liqdir. Shuningdek, mazkur jinoyatda ekspluatatsiya maqsadi mavjudligi uni oddiy noqonuniy migratsiya yoki mehnat nizolaridan farqlaydi. Shu bois jinoyatning yuqori ijtimoiy xavfliligi jazoning og'irlashtirilishini talab etdi.

2025-yilda odam savdosi uchun jazo choralarining kuchaytirilishi tasodifiy yoki faqat siyosiy qaror emas, balki kriminologik tahlil, xalqaro majburiyatlar, sud-amaliyoti natijalari va inson huquqlarini himoya qilish tamoyillariga asoslangan mantiqiy huquqiy islohotdir. Mazkur o'zgarishlar jinoyatning yuqori ijtimoiy xavfliligini inobatga olgan holda, jazolarning muqarrarligi va qat'iyligini ta'minlashga qaratilgan.

Xulosa

“O‘zbekistonda odam savdosi uchun javobgarlik evolyutsiyasi” mavzusida olib borilgan ilmiy tahlillar shuni ko‘rsatadiki, mazkur institutning shakllanishi va rivojlanishi mamlakat jinoyat-huquqiy siyosatining transformatsiyasi bilan bevosita bog‘liqdir. Odam savdosi dastlab alohida jinoyat tarkibi sifatida mustaqil e‘tirof etilmagan bo‘lsa, keyinchalik uning transmilliy, uyushgan va yuqori darajada ijtimoiy xavfli jinoyat sifatidagi xususiyatlari e‘tiborga olinib, bosqichma-bosqich maxsus normativ-huquqiy mexanizm shakllantirildi.

O‘zbekistonda odam savdosiga oid javobgarlik evolyutsiyasini shartli ravishda bir necha bosqichga ajratish mumkin:

Birinchi bosqich – odam savdosi alohida jinoyat sifatida ajratilmagan davr. Bu davrda mazkur qilmish odam o‘g‘irlash, noqonuniy migratsiya, fohishalikka jalb qilish kabi jinoyatlar tarkibida baholangan. Mazkur yondashuv jinoyatning murakkab va ko‘p elementli tabiatini to‘liq qamrab olmasligiga sabab bo‘lgan.

Ikkinchi bosqich – xalqaro standartlar ta‘sirida normativ asos yaratish davri. O‘zbekiston tomonidan Birlashgan Millatlar Tashkiloti doirasida qabul qilingan Transmilliy uyushgan jinoyatchilikka qarshi BMT Konvensiyasi hamda Odam savdosining oldini olish, unga chek qo‘yish va uni jazolash to‘g‘risidagi Protokol (Palermo Protokoli)ga qo‘shilish milliy qonunchilikni tubdan qayta ko‘rib chiqish zaruratini yuzaga keltirdi.

Uchinchi bosqich – 2008-yilda “Odam savdosiga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi Qonunning qabul qilinishi va Jinoyat kodeksiga odam savdosi alohida jinoyat sifatida kiritilishi. Bu bosqich mazkur jinoyatni mustaqil ijtimoiy xavfli qilmish sifatida e‘tirof etish va jinoiy javobgarlikni aniq belgilash bilan xarakterlanadi.

To‘rtinchi bosqich – 2010–2024-yillarda javobgarlikni takomillashtirish, og‘irlashtiruvchi holatlarni kengaytirish, jabrlanuvchilarni himoya qilish mexanizmlarini mustahkamlash va 2025-yilda jazo choralarning kuchaytirilishi orqali jinoyat-huquqiy siyosatning qat‘iylashtirilishi. Mazkur bosqichlar javobgarlik evolyutsiyasining izchil va mantiqiy xarakterga ega ekanini ko‘rsatadi.

Odam savdosi jinoyati tarkibining takomillashuvi jinoyat huquqi nazariyasida ham muhim o‘zgarishlarga sabab bo‘ldi. Jinoyatning obyektiv tomoni kengaytirilib, quyidagi elementlar tizimli ravishda mustahkamlandi: yollash, tashish, topshirish, yashirish yoki qabul qilish; zo‘rlik ishlatish yoki zo‘rlik bilan tahdid qilish, aldash, ishonchni suiiste‘mol qilish yoki zaif holatdan foydalanish; ekspluatatsiya maqsadi.

Shu bilan birga, voyaga yetmaganlarga nisbatan jinoyat sodir etilganda “vosita” elementi talab qilinmasligi kabi xalqaro standartlar implementatsiya qilindi. Bu esa jinoyat tarkibini kvalifikatsiya qilishda aniqlik va barqarorlikni ta‘minladi. Nazariy jihatdan mazkur evolyutsiya jinoyat tarkibining formal va moddiy belgilarini uyg‘unlashtirdi hamda ekspluatatsiya maqsadini markaziy subyektiv belgi sifatida mustahkamladi. Javobgarlik evolyutsiyasi jazo siyosatining bosqichma-bosqich qat‘iylashuvi bilan xarakterlanadi. Dastlabki davrda jazo choralari nisbatan yumshoq bo‘lgan bo‘lsa, keyingi bosqichlarda jazoning minimal va maksimal muddatlari oshirildi, uyushgan guruh tomonidan sodir etish og‘irlashtiruvchi holat sifatida mustahkamlandi, 2025-yilgi islohotlar esa jinoyatning yuqori ijtimoiy xavfliligini inobatga olgan holda jazolarning muqarrarliligi va qat‘iyligini ta‘minlashga qaratildi.

Evolutsiyaning eng muhim natijalaridan biri – jinoyat-huquqiy siyosatning insonparvarlik tamoyiliga asoslanishi. Odam savdosi qurbonlari endilikda javobgarlik subyekti emas, balki himoya obyekti sifatida e‘tirof etildi. Odam savdosi uchun javobgarlik

evolyutsiyasi O'zbekiston huquq tizimining xalqaro standartlarga integratsiyalashuv jarayonini aks ettiradi. Xalqaro konvensiyalar talablari milliy qonunchilikka implementatsiya qilindi, davlatlararo hamkorlik mexanizmlari kuchaytirildi. O'zbekistonda odam savdosi uchun javobgarlik evolyutsiyasi izchil, bosqichma-bosqich va ilmiy asoslangan jarayon sifatida namoyon bo'ldi. Shu bilan birga, ushbu evolyutsion jarayonning davom etishi ham tabiiydir.

Ushbu ilmiy maqola xulosasida quyidagi ikki taklifni keltirib o'tish lozim.

Birinchisi – jazodan ko'ra profilaktika va jabrlanuvchini himoya qilish mexanizmlarini kuchaytirish. Odam savdosiga qarshi kurashishda faqat jinoiy jazolarni kuchaytirish yetarli emas. Evolyutsion yondashuv shuni ko'rsatadiki, samarali tizim profilaktika, erta aniqlash va jabrlanuvchilarni reabilitatsiya qilish mexanizmlariga tayanadi. Shu sababli davlat organlari o'rtasida integratsiyalashgan hamkorlikni yo'lga qo'yish, ijtimoiy xizmatlar, psixologik yordam va huquqiy himoya tizimini kengaytirish zarur. Bu jinoyatning takror sodir etilish xavfini kamaytiradi.

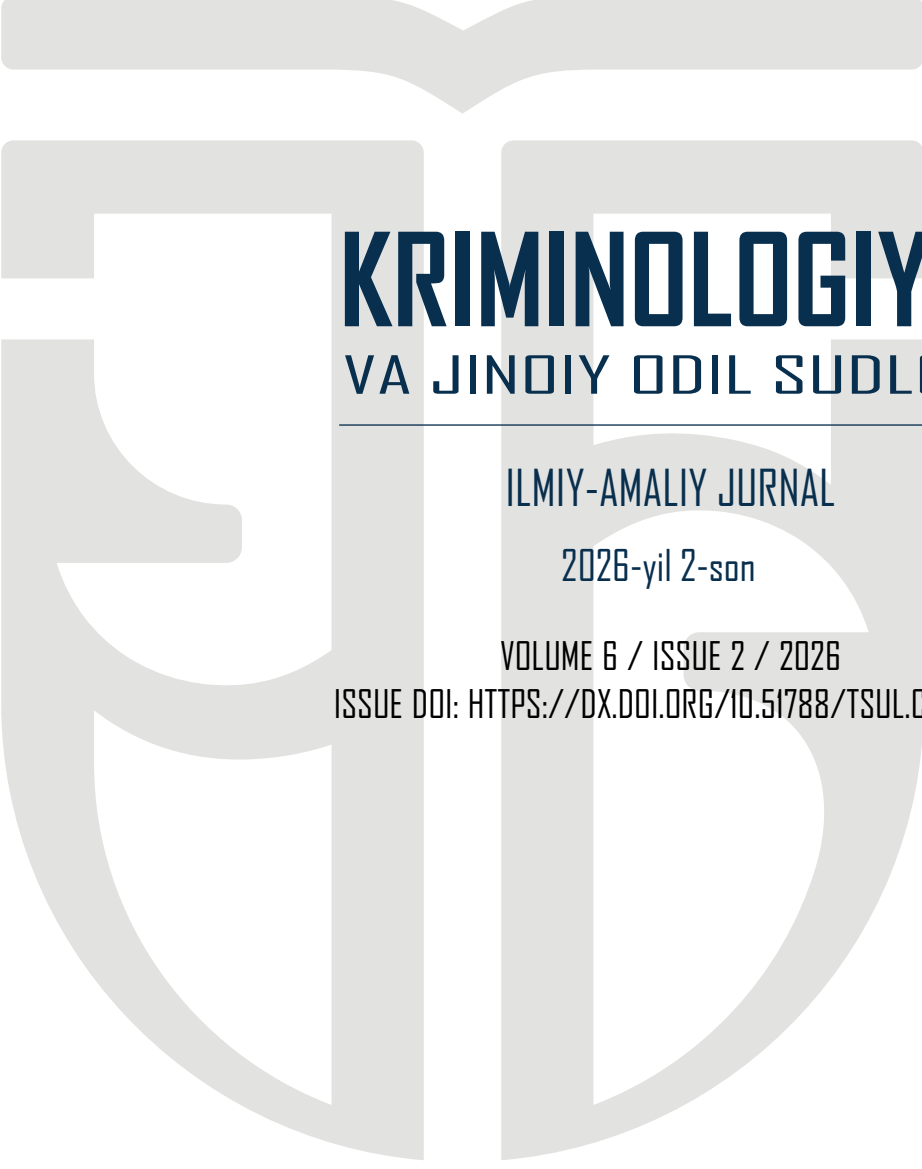
Ikkinchisi – raqamli makonda odam savdosiga qarshi huquqiy choralarni rivojlantirish. Zamonaviy sharoitda odam savdosi ko'pincha internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali amalga oshirilayotgani sababli javobgarlik institutini raqamli muhitga moslashtirish dolzarb hisoblanadi. Shu nuqtayi nazardan, kiberjinoyatchilik doirasida maxsus normalarni ishlab chiqish, onlayn platformalarning javobgarligini belgilash hamda dalillarni yig'ishning raqamli usullarini qonuniy mustahkamlash lozim. Bu esa jinoyatni aniqlash va jazolash samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

REFERENCES

1. Abdullaev, A. (2021). Odam savdosiga qarshi kurashishning jinoyat-huquqiy asoslari [Criminal law foundations of combating human trafficking]. *Review of Law Sciences*, (4), 45–52.
2. Allain, J. (2018). *Slavery in international law: of human exploitation and trafficking*. Martinus Nijhoff Publishers.
3. Al-Bukhari, M. I. (n.d.). *Al-Jami' al-Sahih*. Chief Editorial Board of Encyclopedias.
4. Aronowitz, A. A. (2019). *Human trafficking, human misery: The global trade in human beings*. Praeger Security International.
5. Bales, K. (2016). *Modern slavery: The secret world of 27 million people*. Oneworld Publications.
6. Dubrovina, A. N. (1988). *Rassledovanie pokhishcheniy i podmeny detey* [Investigation of child abduction and child substitution] (V. I. Lavrov, Ed.). Academy of the USSR Ministry of Internal Affairs.
7. Fazilov, I. Y. (2016). *Criminal law and criminological problems of combating human trafficking*. Academy of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Uzbekistan.
8. Gallagher, A. T. (2017). *The international law of human trafficking*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781139924787>
9. Karimov, M. (2021). Legal foundations of combating human trafficking and their improvement. *Adolat*, 23–31.

10. Ministry of Internal Affairs of the Republic of Uzbekistan. (2024). Statistics on crimes related to human trafficking.
11. Nazarova, D. (2023). Social and legal aspects of the crime of human trafficking. *Ilm va Taraqqiyot*, (3).
12. Qur'an Karim. (2017). *The Holy Qur'an and translation of meanings into Uzbek*. Sharq Publishing House.
13. Republic of Uzbekistan. (2020). *Law of the Republic of Uzbekistan "On Combating Human Trafficking"*. <https://lex.uz>
14. Republic of Uzbekistan. (2024). *Criminal Code of the Republic of Uzbekistan* (Current edition). Adolat.
15. Rustambayev, M. H. (2018). *Course of criminal law of the Republic of Uzbekistan: Crimes against the person. Crimes against peace and security* (Vol. 1). Military-Technical Institute of the National Guard of the Republic of Uzbekistan.
16. Rustambayev, M. H. (2019). *Human trafficking: National legislation and foreign experience*. Tashkent State University of Law Publishing House.
17. Saidov, A. (2016). *Human trafficking and combating it: A practical guide for labor migrants*. Baktria Press.
18. Shelley, L. (2018). *Human trafficking: A global perspective*. Cambridge University Press.
19. United Nations General Assembly. (2000). *Protocol to prevent, suppress and punish trafficking in persons, especially women and children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime*. United Nations. <https://www.unodc.org>
20. United Nations Office on Drugs and Crime. (2022). *Global report on trafficking in persons 2022*. <https://www.unodc.org>
21. United Nations Office on Drugs and Crime. (2023). *Toolkit to combat trafficking in persons*. <https://www.unodc.org>
22. Weitzer, R. (2021). Human trafficking and contemporary slavery. *Annual Review of Sociology*, 47, 1–22. <https://doi.org/10.1146/annurev-soc-090320-121655>
23. Ziogiannis, N. (2020). Criminal law responses to trafficking in human beings. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, 28(2), 123–142. <https://doi.org/10.1163/15718174-02802003>

KRIMINOLOGIYA VA JINOIY ODIL SUDLOV

ILMIY-AMALIY JURNAL

2026-yil 2-son

VOLUME 6 / ISSUE 2 / 2026

ISSUE DOI: [HTTPS://DX.DOI.ORG/10.51788/TSUL.CCJ.6.2](https://dx.doi.org/10.51788/TSUL.CCJ.6.2).